

СУТНІСТЬ МЕНЕДЖМЕНТУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті висвітлено основні підходи до визначення сутності процесу менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Зазначено деякі тлумачення основних визначень категорії «менеджмент зовнішньоекономічної діяльності». Розглянуто основні погляди на визначення сутності терміну «зовнішньоекономічна діяльність», що реалізується через функції та методи управління.

Ключові слова: менеджмент, зовнішньоекономічна діяльність, менеджмент зовнішньоекономічної діяльності, зовнішнє середовище.

Abstract

The article highlights the main approaches to determining the essence of the process of management of foreign economic activity of the enterprise. Some interpretations of the main definitions of the category "management of foreign economic activity" are given. The basic views on the definition of the essence of the term are considered "Foreign economic activity", which is implemented through the functions and methods of management.

Keywords: management, economic activity, management of economic activity, social development.

ВСТУП

На сучасному етапі багато українських підприємств активно беруть участь у зовнішньоекономічній діяльності, що є важливою складовою ринкових відносин. Ефективна зовнішньоекономічна діяльність підприємств сприяє відтворенню експортного потенціалу країни, підвищенню конкурентоспроможності українських товарів на світових ринках, формуванню раціональної структури експорту й імпорту, залученню іноземних інвестицій, забезпеченню економічної безпеки України. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств здійснюється у специфічних умовах, які формує зовнішнє середовище.

Питання функціонування зовнішньоекономічної діяльності підприємства широко висвітлені, насамперед, у зарубіжній науковій літературі. В Україні зазначеними проблемами займаються такі фахівці, як Білий В., Губенко В., Завьялов П., Кредисов А., Лозенко А., Павленко Ф., Щербак В., Яковлев А., Якубовський М. та ін.[1]

Проте недостатній досвід роботи вітчизняних підприємств на зовнішніх ринках, використання вузького кола можливостей ЗЕД зумовлюють актуальність розгляду сутності менеджменту зовнішньоекономічної діяльності.

Результати досліджень

У сучасній економічній літературі не існує єдиного тлумачення поняття «менеджмент зовнішньоекономічної діяльності». Кожен автор дає своє визначення, яке залежить від власного розуміння зовнішньоекономічної діяльності та об'єкту здійснення господарської діяльності.

Так А.А. Мазаракі [2] вважає, що менеджмент зовнішньоекономічної діяльності – це цілеспрямоване, системне управління зовнішньоекономічною діяльністю щодо забезпечення стабільного економічного зростання та підвищення як міжнародної, так і внутрішньої конкурентоспроможності підприємства в довгостроковій перспективі на основі більш повного використання зовнішніх (міжнародних) факторів економічного зростання.

О.А. Кириченко [3] наголошує, що сутність менеджменту зовнішньоекономічної діяльності полягає у комплексному дослідженні та моделюванні міжнародного середовища у поєднанні з налагодженою взаємодією всіх підрозділів і посадових осіб організації/установи в інтересах продуктивного досягнення визначених зовнішньоекономічних стратегій.

Л.М. Могильна [4] підкреслює, що у визначенні самої сутності функцій менеджменту, їх дефініції

та класифікації науковці не прийшли до однозначності. Деякі автори класифікують функції менеджменту за ознакою їх пріоритетності в діяльності організації, а інші – за застосуванням на певних щаблях управління. Але всі вчені дійшли згоди тільки з одного питання: тільки симбіоз функцій може дати конкретні позитивні результати.

Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності (абр. Менеджмент ЗЕД) — це системний вплив на об'єкт, тобто виробничі структури, фірми, організації, колективи людей з метою ефективного розподілу ресурсів, забезпечення узгодженості в роботі і досягнення кінцевого результату в сфері зовнішньоекономічної діяльності [5]

Проведені дослідження дозволяють прийти до висновку, що сутність менеджменту зовнішньоекономічної діяльності полягає в комплексному дослідженні і моделюванні міжнародного середовища в поєднанні з налагодженою взаємодією всіх підрозділів і посадовців організації на користь продуктивного досягнення певних зовнішньоекономічних стратегій.

Є три ключові моменти:

1) менеджмент ЗЕД є певним процесом, що, перш за все, включає вивчення і проектування елементів міжнародного середовища: іноземних партнерів, рівня цін, митних правил, міжнародних норм і звичаїв та ін. У цій частині акцент робиться не тільки на аналіз і оцінку майбутніх міжнародних операцій, але і на проектування взаємостосунків з урахуванням певних процедур. Цей елемент менеджменту складає майже половину чинників успіху в міжнародному бізнесі.

2) необхідно прагнути до ефективної взаємодії не тільки між працівниками зовнішньоекономічних підрозділів, але і між всіма службами підприємства, що і визначає успіх на міжнародних ринках. Тому менеджмент ЗЕД включає і зусилля інших працівників в просуванні товарів фірми на зовнішні ринки. Наприклад, начальник відділу технічного контролю, який організовує систему перевірки експортного товару на предмет відповідності умовам зовнішньоторговельного контракту, здійснює важливу функцію контролю менеджменту ЗЕД.

3) необхідно зробити наголос на продуктивному досягненні всією організацією поставлених зовнішньоекономічних цілей. Це значить, що критерієм якості менеджменту ЗЕД є не тільки успіх сам по собі, але і ціна цього успіху (витрати ресурсів, продуктивність). [6]

Сутність менеджменту ЗЕД виявляється в механізмі управління і включає:

- цілі управління;
- принципи, на яких ґрунтується управління;
- функції управління;
- конкретну структуру управління підприємством;
- методи управління;
- процес управління;
- ціннісні орієнтації в ухваленні рішень;
- система стимулювання.

До керуючої системи менеджменту зовнішньоекономічної діяльності відносяться:

- Верховна Рада України;
- Кабінет Міністрів України;
- Національний Банк України;
- Міністерство зовнішньоекономічних зв'язків і торгівлі України;
- Державний митний комітет України;
- Антимонопольний комітет України;
- місцеві ради народних депутатів України та їх розпорядчі органи [7]

В менеджменті зовнішньоекономічної діяльності керуються загальними, специфічними та національними принципами.

Загальні принципи — це загальновизначені в усьому світі правила, що стали загальновідомими істинами, яких дотримуються усі учасники міжнародних ділових відносин. До загальних принципів менеджменту ЗЕД відносять:

- Науковість;
- Системність;
- Взаємовигідність.

Специфічні принципи закріплені у міжнародно-правових актах і є обов'язковими для виконання всіма сторонами.

Національні принципи менеджменту ЗЕД:

- суверенітету України у здійсненні зовнішньоекономічної діяльності;
- свободи зовнішньоекономічного підприємництва;
- юридичної рівності і неприпустимості дискримінації, тобто рівності перед законом усіх суб'єктів і об'єктів зовнішньоекономічної діяльності;
- верховенства закону, який передбачає неухильне дотримання законів України в сфері зовнішньоекономічної діяльності;
- захисту інтересів суб'єктів та об'єктів зовнішньоекономічної діяльності. еквівалентності обміну, неприпустимості демпінгу, тобто продажу товарів за цінами, нижчими від контрактних на міжнародних товарних ринках. [8]

Висновок

Отже, менеджмент зовнішньоекономічної діяльності – конкретна функція управління, частина внутрішнього менеджменту, яка реалізується через загальні функції шляхом формування методів менеджменту, з їх трансформацією в управлінські рішення з метою впливу на колектив працівників для виконання поставлених завдань та досягнення визначених цілей у сфері зовнішньоекономічної діяльності та підприємництва загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Блажкун О.Ю., Тимошенко О.Ю. Шляхи вдосконалення зовнішньоекономічної діяльності підприємства. *Актуальні проблеми економіки та управління*. 2016. Вип. 10. URL : https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/22418/1/1_9_Blazhkun.pdf (дата звернення: 15.12.2020).
2. Мазаракі А.А. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності: навч. посіб. К.: Київ. нац. торг.-ун-т, 2012. 824 с.
3. Кириченко О.А. Менеджмент ЗЕД: навч. посіб.; 3-є вид., перероб. і доп. К.: Знання. Прес, 2002. 384 с.
4. Могильна Л.М. Теоретичні аспекти менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 18 URL <http://global-national.in.ua/archive/22-2018/90.pdf> (дата звернення: 15.12.2020).
5. Кредісов А.І. Управління зовнішньоекономічною діяльністю: Київ. Віра, 1999, 445 с.
6. Кириченко О., Кавас І., Ятченко А. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності. 2-ге вид., допов. К.: Вид. дім “Фінансист”, 2000. 656 с.
7. Кандиба А.М. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності: Навч. підручник. К.: Аграрна наука, 2004 208с.
8. Куриляк В.Є. Міжнародний менеджмент. Тернопіль: Карт-Бланк, 2004. 208с.
9. Дроздова Г.М. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємства: Навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2002 . 172 с.

Бабієнко Карина Володимирівна- студентка групи П-19б, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: karinababienko03@gmail.com;

Вакарук Назар Михайлович- студент групи П-19б, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: 20n.vakaruk02@gmail.com;

Сметанюк Олена Анатоліївна - доцент, канд. екон. наук, доцент кафедри менеджменту, маркетингу та економіки, Вінницький національний технічний університет

Babienko Karina - student of the P-19b group, faculty of Management and Information Security, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa, e-mail: karinababienko03@gmail.com;

Vakaruk Nazar - student of group P-19b, Faculty of Management and Information Security, Vinnitsia National Technical University, Vinnitsia, e-mail: 20n.vakaruk02@gmail.com;

Smetaniuk Olena - Associate Professor, PhD, Associate Professor on Department of Management, Marketing, and Economics, Vinnitsia National Technical University, Vinnitsia